

Nesezdaná soužití jako fenomén dnešní doby

Aneta Esposito

Bakalářská práce
2007

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2006/2007

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Aneta ESPOSITO**

Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Nesezdaná soužití jako fenomén dnešní doby**

Zásady pro vypracování:

Proměny v historickém vývoji společnosti, rodina v současnosti

Faktické manželství, jeho výhody a nevýhody

Statistiky nesezdaných soužití

Výzkum na základě dotazníkového šetření, doplněného řízeným rozhovorem

Analýza a závěry výsledků šetření

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

FIALOVÁ, L. a kol. Představy mladých lidí o manželství a rodičovství. 1.vyd. Praha: SLON. 2000. s. 163. ISBN 80-85850-87-7.

SAK, P. Proměny české mládeže. 1.vyd. Praha: Petrklíč, 2000. s. 291. ISBN 80-7229-042-8.

MOŽNÝ, I. Moderní rodina. Mýty a skutečnosti. Brno: Blok, 1990. ISBN 80-7029-018-8.

MATOUŠEK, O. Rodina jako instituce a vztahová síť. 3.vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. ISBN 80-86429-19-9901424-7-8.

KOCOUREK, J. Zákon o rodině a související předpisy ve znění platném k 1.8.1998. 3.vyd. Praha: Eurounion, 1998. s. 186. ISBN 80-85858-71-1.

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Mgr. Svatava Kašpárková, Ph.D.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

23. února 2007

Termín odevzdání bakalářské práce:

25. května 2007

Ve Zlíně dne 3. dubna 2007

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

L.S.

Mgr. Štefan Chudý, Ph.D.
ředitel ústavu

ABSTRAKT

Náplní mé bakalářské práce je problematika nesezdaných soužití. Teoretická část je zaměřena na vznik a rozvoj nesezdaných soužití, tedy na změny v hodnotách a postojích obyvatelstva zemí západní Evropy - na druhou demografickou tranzici. Tento nový fenomén je přiblížen definicemi různých autorit a také typologií Možného, Rabušice, Hamplové a amerických autorů Bumpass a Sweet. Jedna z kapitol je zaměřena i na podobnost nesezdaného soužití a manželství, která byla předmětem mnoha studií již v 70. a 80. letech 20. století. Na základě výzkumů, které probíhaly od 70. let, popisují situaci ve třech odlišných zemích - České republice, Švédsku a Spojených státech amerických. Kohabitace se ve všech těchto zemích, stala naprosto běžnou a společností téměř zcela akceptovanou, přesto však existují rozdíly, které stojí za pozornost. V praktické části mé práce zjišťuji, zda pohlaví, věk a stupeň vzdělání ovlivňují postoje ke kohabitaci obyvatel České republiky a Spojených států amerických.

Klíčová slova: druhá demografická tranzice, manželství, nesezdaná soužití, partnerský vztah

ABSTRACT

The content of my bachelors essay is about unmarried cohabitations. The theoretical part is focused on the rise and development of unmarried cohabitations, on the changes in values and attitudes of the population in western Europe - the Second Demographical Transition.

This new phenomenon is approached by definitions of various authorities, and typology of Možný, Rabušic, Hamplová and American authors Bumpass and Sweet. One of the chapters is focused on the similiarity of unmarried cohabitation and marriage, which was the subject of studies in 1970s and 1980s. Due to research from the 1970s until now, I am describing the situation in three different countries - Czech Republic, Sweden and the United States of America. Unmarried cohabitation in these countries, became completely common and widely accepted by the society, but there are certain differences we should pay attention to. In the practical part I am trying to find out if gender, age and educational level influences the attitude towards cohabitation of unmarried couples in the population of Czech republic and the United States of America.

Key words: Second demographical transition, marriage, unmarried cohabitation, relationship of couples

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury.

Ve Zlíně, dne 24.5. 2007

Aneta Esposito

.....

Děkuji vedoucí bakalářské práce Ing. Mgr. Svatavě Kašpárkové za pomoc při zpracovávání, ochotu a trpělivost, a také paní Marlane Esposito za umožnění výzkumu v USA a pomoc při získávání respondentů.

OBSAH

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	11
1PROMĚNY V HISTORICKÉM VÝVOJI SPOLEČNOSTI – DRUHÁ DEMOGRAFICKÁ TRANZICE	12
2NESEZDANÁ SOUŽITÍ, JEJICH DEFINICE	15
2.1SDÍLENÍ SPOLEČNÉHO BYDLENÍ.....	15
2.2SEXUÁLNÍ ŽIVOT.....	16
2.3SPOLEČNÉ FINANČNÍ PROSTŘEDKY	16
2.4PODOBNOST NESEZDANÉHO SOUŽITÍ S MANŽELSTVÍM.....	16
3SROVNÁNÍ KOHABITACE A MANŽELSTVÍ	17
3.1KVALITA VZTAHU	17
3.2OSOBNOST KOHABITUJÍCÍCH	18
3.3DĚLBA PRÁCE A EKONOMICKÉ ZAJIŠTĚNÍ	18
4ROZDĚLENÍ NESEZDANÝCH SOUŽITÍ	20
4.1TYPOLOGIE MOŽNÉHO.....	20
4.2TYPOLOGIE RABUŠICE	20
4.3TYPOLOGIE BUMPASS A SWEET	21
4.4TYPOLOGIE HAMPLOVÉ	21
5SITUACE V ČESKÉ REPUBLICCE	23
6ŠVÉDSKO	28
7SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ	31
PRAKTICKÁ ČÁST	33
8VÝZKUM POSTOJŮ OBYVATEL ČESKÉ REPUBLIKY A SPOJENÝCH STÁTŮ AMERICKÝCH K NESEZDANÝM SOUŽITÍM	34
8.1VÝZKUMNÝ PROBLÉM.....	34
8.2DRUH VÝZKUMU.....	34
8.3HYPOTÉZY	34
8.4PROMĚNNÉ	35
8.5VÝZKUMNÝ VZOREK.....	36
8.6METODY VÝZKUMU	36
8.7ZPRACOVÁNÍ DAT	36
8.7.1Výzkum pro Spojené státy americké.....	37
8.7.2Výzkum pro Českou republiku	42
8.8„KVALITATIVNÍ VÝZKUM“	47
8.9SHRnutí VÝSLEDKŮ	48
8.9.1Spojené státy americké.....	48
8.9.2Česká republika.....	49

8.9.3 Srovnání - Spojené státy americké a Česká republika	50
ZÁVĚR	52
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	53
SEZNAM OBRÁZKŮ	56
SEZNAM TABULEK	57
SEZNAM PŘÍLOH	58

ÚVOD

Od poloviny dvacátého století prochází evropská společnost obrovskými změnami. Svět se modernizuje, rozvíjí se technologie, dochází k sexuální revoluci, vznikají feministická hnutí, která se staví proti společenskému názoru na postavení žen v rodině, rozvíjí se vzdělanost a zaměstnanost žen a další. Změna hodnot vede k individualismu, důraz je kladen na sebenaplnění a seberealizaci jedince. Proměňuje se také demografické chování, dochází k poklesu porodnosti, sňatečnosti, naopak se zvyšuje rozvodovost a věk mužů a žen při prvním sňatku roste. Tento jev je označován jako druhá demografická tranzice (Rabušic, 2001)

Jedním z rysů nového demografického chování, který přitahuje pozornost nejen sociologů a demografů, ale i médií a širší veřejnosti, je rozšíření nesezdaných soužití. Nesezdaná soužití se často označují za "moderní" variantu partnerského života typickou pro novou společenskou situaci, v níž mladí lidé již nepotřebují svůj vztah formálně stvrzovat. Jako první se tento jev objevuje v severských zemích (60.léta) - Švédku, Dánsku a Norsku. Postupem času se začíná rozšiřovat do ostatních západoevropských států. V České republice je poprvé zaznamenán v 90.letech, po pádu komunismu.

Nesezdaná soužití se objevují u lidí různého věku - mohou být vztahem, který vede mladé páry k manželství, porozvodovou alternativou, náhradou manželství nebo pouze přechodnou možností partnerského vztahu.

Cílem mé práce je vymezení jevu nesezdaných soužití, jeho možných příčin spojených s vývojem hodnot od druhé poloviny 20.století. Chtěla bych poukázat na postoje dnešní generace vůči tomuto fenoménu a popsat vývoj v zemích jako Švédsko, kde nesezdané soužití tvoří až 20% ze všech uspořádání domácností a Spojené státy americké, země tak odlišné, ale v případě rozšíření nesezdaných soužití tak podobné České republice.

První kapitolu zaměřím na proměny v historickém vývoji evropské společnosti za posledních 40 let. Druhá kapitola se bude týkat vymezení nesezdaných soužití, jejich definicí. Ve třetí kapitole se podíváme na rozdělení soužití nesezdaných párů, a to autorů Iva Možného, Ladislava Rabušice, amerických autorů Bumpass a Sweet a české socioložky Dany Hamplové. Srovnání nesezdaných soužití a manželství bude cílem kapitoly čtvrté.

Poslední tři kapitoly budou věnovány vývoji společnosti a nesezdaných soužití v České republice, Švédsku a Spojených státech amerických.

V praktické části se zaměřím na vztah mezi postoji amerických a českých občanů vůči kohabitaci, věkem, pohlavím a úrovní vzdělání.

TEORETICKÁ ČÁST

1 PROMĚNY V HISTORICKÉM VÝVOJI SPOLEČNOSTI – DRUHÁ DEMOGRAFICKÁ TRANZICE

Na počátku 70.let 20.století došlo v zemích západní Evropy k mnohým proměnám v demografickém chování. Období těchto změn označil van de Kaa jako *Druhou demografickou tranzici*. (Rabušic, 2001) Její počátek je stanoven na rok 1965, kdy byl zaznamenán obrovský pokles porodnosti. Změny v demografickém chování byly způsobeny proměnou lidského vědomí, vznikem nových kulturních norem a vzorců chování, ale také díky novým podobám a funkcím mnohých sociálních institucí. Toto bylo důsledkem modernizace ekonomiky, politiky a společnosti. Sociální změna vedla k proměně sexuality, manželství a rekreace. Došlo k posunu od života řízeného tradicí k životu modernímu, který poskytuje individuální svobodu a volbu. Za těmito změnami stojí například - *vývoj průmyslové produkce* - nejrůznější spotřební zboží, *hnutí hippies* - antikoncepční pilulky, nitroděložní tělíčko, *sexuální revoluce, feminismus, emancipace a zaměstnanost žen, první a druhá světová válka*, které do značné míry pomohly vývoji intimních vztahů. (Rabušic, 2001, s. 177-182)

V pozadí druhé demografické tranzice stojí hodnoty individualismu - důraz je kladen na sebenaplnění a seberealizaci jedince a na jeho práva. Van de Kaa tvrdí, že dochází k posunu od jedné kvality ke kvalitě druhé: Tedy 1. k posunu od manželství k nesezdanému soužití, 2. k posunu od antikoncepce jako prostředku ochrany před nechtěným těhotenstvím k antikoncepci, která umožňuje sebenaplnující volbu, zda dítě vůbec mít a kdy ho mít, 3. k posunu od éry, v níž dítě bylo středobodem života rodičů, k éře, kdy středobodem života je pár a jeho dítě, a konečně 4. k posunu od uniformních rodin a domácností k formám pluralitním. Za těmito posuny se skrývá především obrovská hodnotová proměna, způsobena modernizací ve všech oblastech života. (Rabušic, 2001, s. 183-184)

Druhá demografická tranzice se tedy vyznačovala na sebe navazujícími jevy, které shrnuje van de Kaa následovně:

1. Poklesla úhrnná plodnost, neboť ženy v pozdějším věku přestaly rodit děti.
2. Snížily se i počty porodů dětí ve vyšším pořadí.

3. Snížil se počet předmanželských koncepcí a počet sňatků vynucených z důvodu těhotenství nevěsty.
4. Nicméně průměrný věk v době prvního sňatku ještě klesal.
5. Prodloužil se interval mezi sňatkem a prvním porodem, začal se snižovat počet dětí, které mladé ženy rodily, a snižoval se počet porodů v nižších pořadích, což vše vedlo k dalšímu poklesu úhrnné porodnosti.
6. Začala se zvyšovat rozvodovost.
7. Mladí lidé odkládají uzavření sňatků, sňatek je nahrazován nesezdaným soužitím (kohabitací). Tím se zvýšil průměrný věk v době prvního sňatku.
8. Nesezdané soužití se stává stále populárnější, mladí lidé uzavírají sňatek až je nevěsta těhotná. Současně se i zvyšuje podíl dětí narozených dříve než je sňatek uzavřen. Celkově se zvyšuje průměrný věk v době prvního porodu.
9. Uzákonění možnosti sterilizace a potratů dále snížilo nechtěná otěhotnění, což má mimo jiné za následek, že se snižují počty porodů ve věku, kdy je žena na konci svého plodivého období.
10. Nesezdané soužití získává další podporu tím, že tuto formu partnerského svazku preferují jednak ti, kdo své manželství ukončili rozvodem, jednak ti, jejichž manželství skončilo úmrtím jednoho z manželů.
11. Kohabitace je stále více považována za alternativu k manželství, takže se zvyšují počty dětí narozených svobodným rodičům.
12. Úhrnná plodnost se stabilizuje na nízké úrovni.
13. Úhrnná plodnost se po nějakém čase začíná poněkud zvyšovat, když začínají plodit ty ženy, které až dosud porody odkládaly. Zvyšuje se také podíl prvních a druhých dětí narozených ženám ve vyšším věku.
14. Dobrovolná bezdětnost se stává stále významnějším demografickým rysem.
15. Plodnost jednotlivých kohort se stabilizuje na úrovni, která je pod reprodukční hranicí.

(RABUŠIC, L. Kde ty všechny děti jsou? Porodnost v sociologické perspektivě. s. 185-186)

Tyto jednotlivé sekvence se podle van de Kaa vyznačují jasnou logickou provázaností a ukazují, jak nová životní orientace mladých lidí spolu se stále efektivnější antikoncepcí umožnila ženám a mužům zcela rozdílně nakládat se svým intimním životem, manželstvím a rodičovstvím.

2NESEZDANÁ SOUŽITÍ, JEJICH DEFINICE

Proměny ve společnosti během druhé poloviny 20. století přináší do života lidí "nový" jev - nesezdaná soužití. V pozadí vzniku nesezdaných soužití, jak jsem již uvedla, stojí především nové hodnoty individualismu - důraz na sebenaplnění a seberealizaci. Mladí lidé nemají potřebu svůj vztah formálně stvrzovat, a tak odkládají manželství na dobu co nejpozdější, zaměřují se na vzdělání, uspokojivé zaměstnání, celkové finanční zajištění, cestování, "užívají si svobody". Takovou svobodu jim do značné míry poskytuje právě nesezdané soužití. (Hamplová, 2000, s. 93)

Pro pojem nesezdané soužití (unmarried cohabitation) se používá mnoho dalších označení - označení jako *living together* (společné soužití), *quasi-marriage* (manželství na zkoušku), *shacking up* (život na hromádce), *semi-marriage* (polo manželství) a *consensus marriage* (manželství dohodou). (např. Trost, 1979, s. 13)

Jednotliví autoři vymezují kohabitaci na základě odlišných kritérií. Tato kritéria bychom mohli rozdělit do následujících bodů: sdílení společného bydlení, sexuální život, společné finanční prostředky a podobnost nesezdaného soužití s manželstvím.

2.1 Sdílení společného bydlení

De Laet, například, definuje kohabitaci jako soužití dvou lidí opačného pohlaví bez manželského svazku. Daleko podrobnější definici uvádí *Macklin*. Kohabitace je podle ní dělení se o ložnici během alespoň čtyř nocí za týden, a to přinejmenším tři měsíce po sobě, s osobou opačného pohlaví. Lewisovo vymezení nesezdaných soužití je s definicí Macklinové téměř identické. Páry v nesezdaném soužití označuje jako dvě osoby opačného pohlaví, které žijí pohromadě ve společném obydlí pět dní a pět nocí v týdnu. Tyto definice byly sestaveny na základě specifického kulturního pozadí. Vyvstaly především z fenoménu rozšiřujícím se mezi mladými na vysokých školách v USA. (Trost, 1979, s. 13)

Yllo odkazuje na kohabitaci neboli termín společné soužití jako na více či méně permanentní vztah, ve kterém dva nesezdaní lidé opačného pohlaví sdílejí byt bez "legálního kontraktu". (Trost, 1979, s. 14)

2.2 Sexuální život

Montgomery říká, že proto, aby dvě osoby plně kohoitovaly aniž by byly oddány musí vymezit nemanželské sexuální chování jako chování akceptovatelné a pak také, podle *Montgomeryho*, musí věřit, že pohlavní styk by neměl být omezen pouze na oddané páry. *Brunborg* také zdůrazňuje spojení sexuálního života a kohoitace, když definuje kohoitaci jako určitý druh permanence, kdy partneři mají sexuální vztah. (Trost, 1979, s. 15)

2.3 Společné finanční prostředky

Hamplová v knize *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství* píše: "Za nesezdaná soužití považujeme takovou situaci, kdy mladý pár žije i bydlí ve společné domácnosti a zpravidla také společně hospodaří, aniž by vstoupil do manželství." (Fialová, 2000)

2.4 Podobnost nesezdaného soužití s manželstvím

Další typ definice má spojitost s podobností kohoitace a manželství. *Locsei* razil termín *syndyasmos*, který znamená legalizované a nelegalizované variety trvajících životního společenství mezi mužem a ženou. *Locsei* tím míní, že legální manželství je ekvivalentem k nesezdanému soužití. (Trost, 1979, s. 15)

Alnebring a *Nasholm* vymezují kohoitaci jako soužití dvou dospělých osob opačného pohlaví v podmínkách stejných jako v manželství ve společném obydlí bez oficiální legitimizace jejich vztahu - sňatku. *Aroma* používá definici velmi podobnou - podle ní se jedná o stav záležitostí, kde muž a žena žijí ve vztahu podobném manželství, ale bez oficiálního stvrzení. (Trost, 1979, s. 17)

Na definice spojené s podobností manželství a kohoitace navazuje následující kapitola, která mapuje rozdíly mezi tímto tradičním a moderním uspořádáním.

3SROVNÁNÍ KOHABITACE A MANŽELSTVÍ

Kohabitace a manželství byly předmětem komparativních studií od 70. a 80.let, kdy se pozornost zaměřovala především na otázky jako stabilita svazku, spokojenost se vztahem, dělení práce uvnitř svazku a ekonomické aspekty. (Hamplová, 2002, s. 772)

Je manželský vztah kvalitnější než vztah párů v nesezdaném soužití? Které z párů si vybírají kohabitaci, liší se nějak jejich osobnost od osobnosti párů v manželském svazku? A nakonec jak se liší dělba práce v manželství a nesezdaném soužití? Odpověď na tyto otázky je následující:

3.1 Kvalita vztahu

Kohabitace narozdíl od manželství vykazuje mnohem menší kvalitu vztahu. Výjimkou jsou však páry se záměrem vstupu do manželství, tyto se od manželských párů výrazně neliší, naopak vykazují častější interakce.

Kvalitu vztahu manželů a kohabituujících párů se záměrem uzavřít sňatek ovlivňují stejné faktory:

- (1) přítomnost biologických potomků
- (2) přítomnost dětí z předchozích vztahů
- (3) předchozí manželství nebo kohabitace.

(Brown, Booth, 1996, s. 672)

"Přítomnost dětí, jak biologických, tak dětí z předchozích vztahů, je spojena s více nedorozuměními, křikem, s menší radostí a interakcí" (BROWN, L. S., BOOTH, A., 1996, s. 672.)

"Častější a silnější nedorozumění, nižší úroveň porozumění a radosti ze vztahu, ale ne méně interakce...", toto mohou být následky předchozích vztahů." (BROWN, L. S., BOOTH, A., 1996, s. 673.)

V 60. letech, kdy se kohabitace začínaly rozšiřovat ve Švédsku, byl tento nový způsob života považován za alternativu "přežilé" manželské instituce. Ve výzkumech, které byly v té době provedeny bylo zdůrazňováno, že nejistota, se kterou je kohabitace spojena se pozitivně odráží v její kvalitě. "Respondenti se o manželství vyjadřovali jako o formě nedůvěry - jelikož si manželé nedůvěřují, že by spolu mohli dlouhodobě žít, zaváží se před Bohem či právem, že se budou milovat až do smrti." (Rabušic, 2002, s. 198-199)

3.2 Osobnost kohabituujících

Letshaeghe a Surkyn zjišťují, že kohabitace může být atraktivnější možností pro ty, kteří sdílejí liberální postoje. Jejich zjištění potvrzují i další studie (Lye a Waldron; Thornton, Axinn a Hill). Ti, kteří si vyberou kohabitaci jsou v průměru více liberální, méně nábožensky založení a více podporují rovnostářské vztahy a netradiční rodinné role. Tvrdí, že narozdíl od manželských svazků, které jsou svázány maximalizací společného užitku, stojí nesezdaná soužití na rovnostářském individualismu. (Batalová, Cohen, 2002, s. 743)

3.3 Dělb práce a ekonomické zajištění

U kohabituujících párů je mnohem větší pravděpodobnost střídání se v provádění domácích prací než je tomu u lidí žijících v manželství, a to díky rovnostářskému přístupu.

Co se týká ekonomického zajištění, bylo zjištěno, že v mnoha případech kohabitací je to žena, která je "živitelkou domácnosti", na rozdíl od manželství, kde je zajišťovatelem příjmu muž. (Hamplová, 2002, s. 785)

Americké socioložky Brines a Joyner se zaměřily na faktory nestability manželství a nesezdaného soužití z hlediska příjmu, pracovního zaneprázdnění žen, společného majetku a počtu potomků. Tyto faktory rozdělují do deseti bodů:

Tab. 1. Rozdíly mezi nesezdaným soužitím a manželstvím

Manželství – komplementarita	Nesezdané soužití - rovnost
1. Pravděpodobnost rozvodu manželství se zvyšuje spolu s rostoucím příjmem ženy.	1. Čím více se příjem nesezdaná ženy blíží příjmu muže, tím je pravděpodobnost rozchodu nižší. Čím je však příjem nesezdané ženy vyšší než příjem muže, tím je riziko rozchodu vyšší.
2. Čím více času stráví vdaná žena v zaměstnání, tím je pravděpodobnost rozvodu vyšší.	2. Čím je pracovní zaneprázdnění nesezdané ženy vyšší, tím je riziko rozchodu nižší.
3. Pravděpodobnost rozvodu se snižuje spolu s rostoucím rozdílem počtu hodin strávených výdělečnou činností mužem a ženou.	3. Pravděpodobnost rozchodu se zvyšuje spolu s rostoucím rozdílem počtu hodin strávených výdělečnou činností mužem a ženou.
4. Čím větší je společný majetek manželů, tím je pravděpodobnost rozvodu nižší.	4. Společný majetek nemá vliv na pravděpodobnost rozchodu.
5. Přítomnost jednoho dítěte riziko rozvodu snižuje, čím je však počet dětí vyšší, toto riziko je vyšší.	5. Riziko rozchodu se zvyšuje spolu s počtem dětí přítomných ve společné domácnosti.

(Palonciová, J, 2002, s. 26)

Z hlediska stability obou typů soužití nebyly zjištěné podstatné rozdíly.

Mezi manželstvím a nesezdaným soužitím však existuje jeden viditelný a závažný rozdíl. Pokud zanikne manželství rozvodem, existují jasně formulovaná vládní nařízení, v jejichž souladu určuje zákon majetkové vyrovnání. Zatímco pro případ rozpadu nesezdaného soužití žádná ustanovení neexistují.

(Rabušic, 2002, s. 199.)

4 ROZDĚLENÍ NESEZDANÝCH SOUŽITÍ

Jednoduše by se dalo říci, že nesezdané soužití je vztah muže a ženy, kteří žijí ve společné domácnosti aniž by uzavřeli sňatek. Kohabitanice jsou však rozdělovány do dalších skupin, které tento jev přesněji vymezují.

4.1 Typologie Možného

Kohabitanice - společné bydlení, pravidelný sexuální život, společné hospodaření a společné projekty do budoucna - je charakterizována třemi vyhraněnými formami a jednou formou přechodnou. (Možný, 1987, s. 119)

Formy vyhraněné

- (1) *Faktické manželství* - soužití osob rozvedených, ovdovělých anebo právně vázaných k jinému partnerovi. V podstatě se jedná o určitý typ manželství, které není stvrzeno sňatkem, ale společným trvalým bydlištěm.
- (2) *Snoubenecké soužití* - typ kohabitanice, která se po určité době mění v manželství.
- (3) *Soužití svobodných mladých párů* - relativně stálá kohabitanice, jejíž budoucnost však nepředpokládá sňatek. Mnohdy je soužití svobodných mladých párů spojeno také s plozením a výchovou dětí.

Forma přechodná

- (1) *Soužití rozvedených* - krátká kohabitanice, jejíž pokračování souvisí s transformací do jedné z předešlých skupin.

(Možný, 1987, s. 119)

4.2 Typologie Rabušice

Podobnou typologii uvádí Rabušic. Hovoří o čtyřech základních podobách nesezdaného soužití.

- (1) *Soužití porozvodové*
- (2) *Soužití snoubenecké*
- (3) *Soužití dočasné*
- (4) *Soužití namísto manželství*

Soužití porozvodové je totožné s Možného soužitím rozvedených, *Soužití snoubenecké* se snoubeneckým soužitím a *soužití na místo manželství* je v podstatě soužití svobodných mladých párů. *Soužití dočasné* se jako jediný typ liší od forem kohabitace Možného. Může nastat v případě dvou mladých lidí, kteří teprve začínají svou milostnou a sexuální dráhu a ještě nepomýšlejí na sňatek. Nebo vzniká v době po rozvodu, kdy rozvedený/á ještě nepomýšlí na nové manželství, ale nechce žít sám/sama. Tento vztah může skončit manželstvím, ale také rozpadem vztahu.

(Rabušic, 2001, s. 197)

4.3 Typologie Bumpass a Sweet

Američtí autoři *Bumpass* a *Sweet*, ve svých výzkumech zjistili, že kohabitace je většinou populace vnímána jako 1. *vztah, který trvá přibližně dva roky a potom končí* - vstupem do manželství nebo rozchodem; 2. *předstupeň manželství*, 3. *dlouhotrvající vztah, který jen zřídka končí manželstvím*. (Brown, Booth, 1996, s. 668)

4.4 Typologie Hamplové

Jako poslední typologii uvádím typologii Hamplové, která ve svém článku *Marriage and Cohabitation. Qualitative Differences in Partnership Arrangements*, dělí kohabitaci na dvě základní formy: 1) *Kohabitace, kde páry mají v úmyslu vstoupit do manželství*, 2) *Kohabitace bez úmyslu uzavřít sňatek*. (Hamplová, 2002, s. 773)

Jak vidíme, kohabitace může mít řadu podob, může být dočasnou formou soužití nebo celoživotním uspořádáním partnerského vztahu. Otázkou je, která z těchto forem je

nejvíce praktikována. Podoba kohabitace se v podstatě liší stát od státu, v některých je naprosto běžným jevem, v jiných zcela nepřijatelná. Jak je tomu v České republice, Švédsku a Spojených státech amerických napoví následující kapitoly.

5SITUACE V ČESKÉ REPUBLICE

Situace v českých zemích byla narozdíl od jiných západoevropských zemí značně komplikovaná. V roce 1948 se k moci dostává komunistická strana. Snahy komunistických vládců směřovaly k omezování, likvidaci kultury, školy, rodiny, soukromého majetku, církve a opoziční, jinak orientované a odlišně smýšlející skupiny obyvatelstva. Soukromí rodin bylo napadáno vpády tzv. uličních výborů a domovních důvěrníků, kteří tvořili důležitou součást rozšiřující se konfidentské sítě a svými posudky ovlivňovali mnohá rozhodnutí týkající se bezprostředně života rodičů a nebo jejich dětí. Rodina se uzavřela vůči okolnímu světu. Stát si však brzy uvědomil, že se bez rodin neobejde - jakožto zdroj současné a budoucí pracovní síly se ukázaly být nenahraditelné. Po svém stát pojal také emancipaci žen, která se stala pouze nálepkou pro získání levných pracovních sil. (<http://www.rodina.cz/scripts/detail.asp?id=530>)

V průběhu 50. let se v České republice vytvořil relativně stabilní model demografického chování. "Poválečné snížení věku plnoletosti z 21 na 18 let, setrvačnost a diktatura politického režimu, spolu s malým tlakem na konečnou úroveň vzdělání, malá možnost osobní seberealizace, nízká dostupnost antikoncepce, přednostní přidělování bytů rodinám, novomanželské půjčky a další materiální a finanční výhody sezdaným párům v prostředí plné zaměstnanosti, vytvořily rámec pro standardnost a unifikaci sňatkového chování." (PAVLÍK, Z., 2002, s. 23) Úroveň sňatečnosti se udržovala trvale na vysoké úrovni – 90-95 % mužů a 96-97 % žen prožilo alespoň část svého života v manželství. Sňatky se uzavíraly brzy: průměrný věk svobodných mužů při vstupu do manželství byl 24-25 let, svobodných žen 21-22 let; z toho byl značný počet tzv. časných sňatků (ženy vdávající se mladší 18let, muži ženící se mladší 20let). V reálné populaci zůstávalo svobodnými ve věku 30-34 let (kdy zároveň končila většina žen s rozením dětí) kolem 5 % žen a 10-15 % mužů. Osob, které se vědomě distancovaly od rodinného života, bylo tudíž málo. Sňatek býval velmi často uspíšen či „vyvolán“ těhotenstvím snoubenky, neboť se obecně uvolňovalo sexuální chování při téměř neexistující antikoncepci. Možnosti potratu, který přestal být považován za trestný čin od roku 1958, mladé ženy při prvním těhotenství příliš nevyužívaly a volily raději sňatek (až polovina nevěst bývala v 70. a 80. letech těhotná). (<http://www.genderonline.cz/rservice.php?akce=tisk&cisloclanku=2005120402>)

V 60. letech se začala společenská atmosféra pozvolna uvolňovat. V roce 1963 vzniká zákon o rodině, který staví rodinu opět na první místo mezi výchovnými institucemi.

V devadesátých letech konečně padá vláda komunismu. Česká rodina se začíná otevírat novému světu, lidé začínají vnímat nové možnosti, začínají si svůj život řídit sami. Na druhé straně však dochází ke zmenšení velikosti rodiny ve spojení s poklesem porodnosti a počtem dětí v rodině; vzrůstá rozvodovost a zároveň i počet opakovaných sňatků a znovuzakládání nových rodin; přibývá monoparentálních rodin; udržuje se vysoká zaměstnanost žen a její vliv se promítá do rodičovských a manželských vztahů; přetrvává ekonomická závislost většiny rodin na dvou příjmech. Zvyšuje se také věk mužů a žen při vstupu do manželství. (<http://www.rodina.cz/scripts/detail.asp?id=530>)

A právě v tomto období se začíná rozšiřovat jev nesezdaného soužití (s přibližně 20-30letým zpožděním od ostatních západoevropských států). První česká data o nesezdaném soužití pocházejí z poloviny devadesátých let díky průzkumu z let 1985-1986 provedeném mezi snoubenci, kteří v té době uzavírali sňatek. V roce 1990-1991 byl výzkum proveden znovu. V těchto letech vzrostl počet párů, které spolu před uzavřením sňatku žily, o další 2 procenta, ze 46 na 48%. (RABUŠIC, L. *Kde ty všechny děti jsou? Porodnost v sociologické perspektivě*. Praha: SLON, 2001, s. 195, ISBN 80-86429-01-6.)

Od roku 1989 podstatně klesla sňatečnost a v současné době se pohybuje na trvale nízké úrovni. To samozřejmě svědčí o stále větší popularitě nesezdaných soužití. Následující tabulka zachycuje vývoj sňatečnosti od roku 1989 po rok 2000.

Tab. 2. Sňatečnost v letech 1989-2000, ČR

Ukazatel	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Celkový počet sňatků	81262	90953	71973	74060	66033	58440	54956	53896	57804	55027	53523	55321
Hrubá míra sňatečnosti	7,8	8,8	7	7,2	6,4	5,7	5,3	5,2	5,6	5,3	5,2	5,4
Oboustranné první sňatky												
Počet sňatků	55958	65116	49778	51883	46107	39538	36756	35544	36866	35896	34927	36228
Podíl z úhrnu (%)	68,9	71,6	69,2	70,1	69,8	67,7	66,9	65,9	63,8	65,2	65,3	65,5
Sňatky svobodného muže a rozvedené nebo ovdovělé ženy												
Počet sňatků	6587	6727	5708	5710	5212	4836	4751	4913	5589	5093	4892	5132
Podíl z úhrnu (%)	8,1	7,4	7,9	7,7	7,9	8,3	8,6	9,2	9,7	9,3	9,1	9,3
Sňatky rozvedeného nebo ovdovělého muže se svobodnou ženou												
Počet sňatků	6779	7243	5970	6113	5343	5103	4923	5033	5516	5240	5189	5300
Podíl z úhrnu (%)	8,3	8	8,3	8,2	8,1	8,7	9	9,3	9,5	9,5	9,7	9,6
Oboustranně opakované sňatky												
Počet sňatků	11938	11867	10517	10354	9371	8963	8526	8406	9833	8798	8515	8661
Podíl z úhrnu (%)	14,7	13	14,6	14	14,2	15,3	15,5	15,6	17	16	15,9	15,6

(Pavlík, 2002, s. 23)

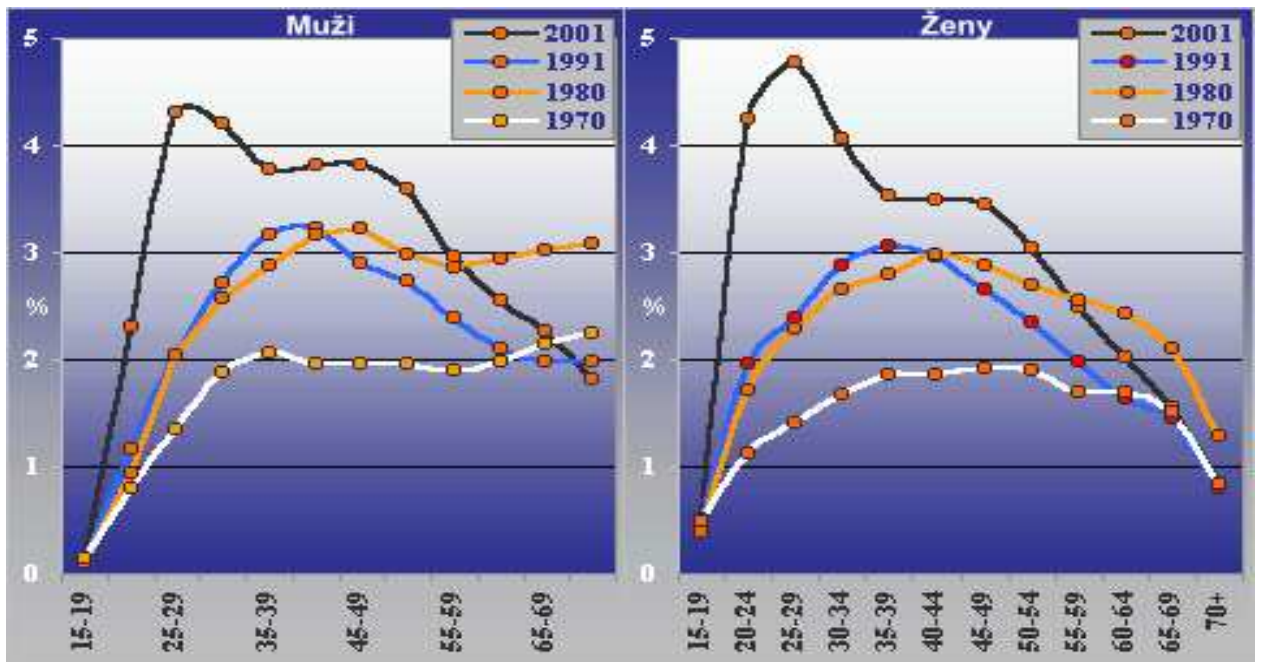
V roce 2001, bylo ve sčítání lidu zjištěno, že počet nesezdaných soužití u nás za posledních deset let vzrostl z 84 934 párů na 125 269 párů. Nejčetnější skupinou, která žije v nesezdaném soužití jsou ženy ve věku 20-29 let, jejichž podíl se blíží téměř jedné třetině. (Pištora, 2003, s. 119)

Ženy mezi 20-39lety představují skoro polovinu všech kohabitantů, jak dokazuje následující tabulka. (Pištora, 2003)

Tab. 3. Faktická manželství ve sčítání 1991 a 2001 v České republice

		Věk ženy								
	Do 19let	20-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70+ let	Nezjištěno	Celkem	
1991 abs.	1973	14634	21877	21556	11752	9019	4102	21	84934	
%	2,3	17,2	25,8	25,4	13,8	10,6	4,8	0,1	100	
2001 abs.	1675	37727	25580	25315	20805	8952	5159	56	125269	
%	1,3	30,1	20,4	20,2	16,6	7,2	4,1	0,1	100	

Graf 1 Podíl kohabitací v dané věkové skupině a pohlaví z počtu obyvatel v odpovídající věkové skupině a pohlaví ; v %; ČR

Prameny: Sčítání lidu 1970, 1980, 1991 a 2001; vlastní výpočty

Ve věku od 20 do 54 let žil v roce 2001 v nesezdaném soužití největší podíl osob ze všech sledovaných let. Dále, žilo v tomto roce v nesezdaném soužití procentuálně nejvíce lidí v mladší věkové skupině (konkrétně 25-29 let u obou pohlaví). U žen je v roce 2001 tento vrchol výraznější a nabývá hodnoty 4,8 %, u mužů už není tak zřejmý a dosahuje hodnoty 4,3 %. Křivka sledovaného podílu dále mezi věkovými skupinami 25-29 let a 35-39 let u obou pohlaví klesá, následně stagnuje (až do věku 49 let) a posléze opět klesá. V mladších věkových skupinách jsou vyšší hodnoty kohabitací zaznamenány u žen, ve starších věkových skupinách naopak u mužů. Je tomu tak u všech sledovaných let. Celkový podíl kohabitujiících ze všech obyvatel je o něco vyšší u mužů než u žen a nejnižších hodnot dosahuje v roce 1970 (1,4 % u žen a 1,6 % u mužů). Nejvyšších hodnot naopak nabývá v roce 2001 (2,8 % u mužů a 3 % u žen).

(http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku&artclID=65)

Nesezdaná soužití jsou v České republice poměrně častá a společnost je do značné míry toleruje, ale výzkumy sociologů ukazují, že se rozhodně nejedná o náhradu manželství. Faktory, které by urychlily vstup nesezdaných párů do manželství jsou zlepšení bytových a finančních podmínek párů nebo otěhotnění partnerky.

6 ŠVÉDSKO

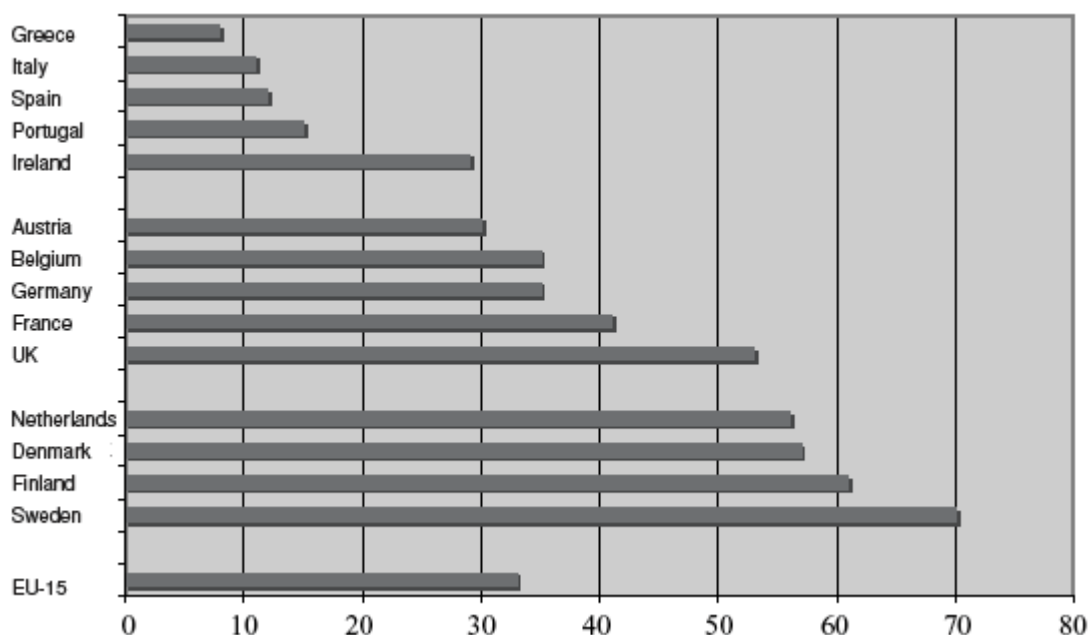
Ve Švédsku již na počátku 20.století bylo mnoho párů, které žili v nesezdaném soužití, a to speciálně v určitých částech země. Podle Lofgren existovala v severní části Švédska malá oblast, kde polovina všech dětí byla narozena svobodným matkám. Během období mezi světovými válkami se objevuje nesezdané soužití v Ljusdal (město na severu). Většina matek, kterým se narodilo v tomto městě dítě mimo manželství byla služebními pracovníky zaměstnaných v lesích - kohabitace většinou trvala celý život a během ní bylo zplozeno mnoho potomků. Wikman tvrdí, že zvyk, kdy pár před uzavřením manželství žije společně, byl na počátku 20.století velmi rozšířen. Jednalo se o jakýsi druh manželství na zkoušku. Na přelomu 20. století vznikaly tzv.manželství na základě svědomí - dnešní nesezdaná soužití. (Trost, 1979)

Důsledkem druhé demografické tranzice - modernizace světa, změna hodnot a postojů, individualismus - se kohabitace ve Švédsku, jako první zemi, začínají rozšiřovat. Dochází k tomu na počátku 60.let. Po krátké době se k této severské zemi připojuje Dánsko, Norsko a Finsko, a dále se kohabitace začíná rozšiřovat do ostatních západoevropských zemí.

Již v 70.letech proběhly ve Skandinávských zemích první studie na téma nesezdaných soužití, jejichž autory jsou Nasholm, Alnebring, Holmbeck a další. (Trost, 1979, s. 7)

Kohabitace ve Švédsku je velmi rozšířena, což ukazuje následující tabulka zaměřená na srovnání některých zemí Evropy v počtu kohabitací.

Graf 2 Percentage of couples aged 16-29 who are cohabiting, EU-15, 1998 (Procenta párů ve věku 16-29 let, které kohabituji)

Source: Eurostat: Living Conditions in Europe 1998-2002 převzato z <http://www.scotland.gov.uk/Publications/2005/07/28102739/27419>

Švédsko dokonce postoupilo tak daleko, že reformovalo své rodinné právo směrem k setření řady rozdílů mezi manželstvím a kohabitací, což na konci osmdesátých let vyústilo dokonce v přijetí samostatného zákona upravujícího tuto formu soužití. Je ovšem třeba zdůraznit, že tato úprava je ojedinělá, a manželství si i nadále udržuje své výsadní postavení. (<http://www.obcinst.cz/clanek.asp?id=830>)

V zemi jako je Švédsko je kohabitace téměř zcela totožná s manželstvím. Společnost nesezdaná soužití naprosto přijímá a manželství zde přestává být předpokladem pložení dětí. Model, který většina Švédů praktikuje by se dal vyjádřit následovně: kohabitace - - - potomci - - - manželství (možná).

V polovině 90.let žilo 32% švédských žen a 26% dánských žen mezi lety 20-39 s partnerem v nesezdaném soužití. Více jak polovina dětí byla v období na konci 20.století počata mimo manželství, z prvních porodů byly 2 třetiny dětí nemanželské - 84% z nich bylo narozeno kohabitujiícím párům.

Při výzkumu zaměřeném na postoje švédské mládeže bylo zjištěno, že 86% mužů a 89% žen se přiklání k názoru, že je v pořádku žít společně beze sňatku dokonce i když se narodí potomci. I 77% z těch, kteří již uzavřeli sňatek zvolilo tuto alternativu.

Situace ve Švédsku by se tedy dala popsat citací z článku *Cohabitation or marriage? Preferred living arrangements in Sweden*: "Kohabitace? Ano, samozřejmě! Manželství? Ano, nejspíš."

(<http://www.genderonline.cz/rservice.php?akce=tisk&cislocclanku=2005120402>)

7SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ

Ke vzniku nesezdaných soužití v USA se, jako i v jiných státech, pojí řada společenských změn. Na počátku 60.let se v USA začínají objevovat sexuální motivy jak v literatuře, tak kinech, divadlech, reklamách a módě. V roce 1960 byla představena hormonální antikoncepce, která nabídla vysoce účinnou formu zabránění nechtěného těhotenství. Mimo to byly v roce 1973 uzákoněny potraty. Vzniká nová éra veřejné sexuality.

Dalším faktorem, který měl vliv na vznik a rozšíření kohabitanace byl masivní nával matek do zaměstnání. V roce 1940 bylo zaměstnáno méně než 12% bílých vdaných žen, dnes je tento počet téměř 60%. Hlavním důvodem, který stojí za nástupem žen do práce byly zvyšující se životní náklady, které pobídly většinu rodin k hledání druhého příjmu. Vzrůstající kontrola plodnosti pomocí hormonální antikoncepce a potratů umožnila ženám pracovat bez přerušení. Se vzrůstající úrovní vzdělání začínají ženy hledat zaměstnání, které je bude intelektuálně stimulovat a naplňovat.

Feminismus byl další důležitou silou, která přispěla k transformaci amerického rodinného života. Ženské liberální hnutí se postavilo proti společenskému očekávání, že péče o dítě a domácnost je vrcholem ženského vzdělání a také jejich jediným naplněním. I když pouze menšina amerických žen sama sebe otevřeně prohlásila za feministky, argumenty ženského hnutí prudce změnily postoje žen vůči rolím v rodině, péči o děti a domácím pracím. (<http://www.digitalhistory.uh.edu/historyonline/modernfamily.cfm>)

Někteří autoři vysvětlují rozšíření kohabitanace v USA v kontextu s rostoucí individuální svobodou, sebevyjádřením, ztrátou náboženského smýšlení a rozšiřujícím se proti manželským pojetím (Lesthaeghe, Shlapentokh...). Jiní (Cherlin, Openheimer...) považují ekonomické faktory jako ekonomická nejistota a těžkosti, za příčinu vzrůstajícího sklonu ke kohabitanaci. Prinz, například, vysvětluje tento jev právě sexuální revolucí a vznikem hormonální antikoncepce. (Batalová, Cohen, 2002, s. 744)

Asi 11% manželství mezi lety 1965 a 1974 začaly kohabitanací, mezi lety 1980 a 1984 44% manželství začalo kohabitanací alespoň jednoho z manželů. Téměř 50% všech Američanů ve věku 20-30 let žilo v nesezdaném soužití. V roce 1994 bylo v Americe 3,7 milionů kohabituujících párů. (Booth, Brown, 1996) V roce 2005 to už bylo více jak 5 milionů, což představuje přibližně 8% amerických domácností. (Jayson, 2005).

Podle Bedarda (1992) dochází k odkládání manželství americkou mládeží z několika důvodů, mezi nimiž figurují pozitivnější postoje společnosti vůči samostatnému životu, větší nechuť k manželství, zaviněná vysokou rozvodovostí a větší publicitou domácího násilí, a také rozšířenější používání antikoncepce, kvůli kterému se více manželství uzavírá vůči nechtěnému otěhotnění. Proto někteří lidé volí namísto manželství právě nesezdaná soužití. Kohabitace začíná být pro Američany stále atraktivnější volbou. Výzkumy ukázaly, že u nesezdaných párů se jedná o soužití maximálně dvouletá. Během této doby se soužití buď rozpadá, nebo končí manželstvím, pouze malá část přijme stávající uspořádání za trvalou formu soužití. Mimo to, oproti Švédsku, jen velmi málo těch, kteří si zvolili kohabitaci, vychovávají děti. (Renzetti, M. C., Curran, J. D., 2003, s. 244-247.)

Nesezdané soužití je tedy v USA stále lákavější variantou partnerského soužití, ale na druhou stranu jen málo kdy se jedná o soužití celoživotní. Kohabitace by se spíše dala označit jako jakési zkušební uspořádání vedoucí k manželství.

V České republice, Švédsku i Spojených státech amerických se začaly v druhé polovině 20. století rozšiřovat nesezdaná soužití. Jako první se objevil jev kohabitace v 60. letech ve Švédsku, dále ve Spojených státech amerických a se zpožděním způsobeným komunistickým režimem se v 90. letech rozšiřuje kohabitace také v České republice. Švédsko dokonce zavedlo právní ustanovení, které upravuje vztahy v nesezdaném soužití. Česká republika ani Spojené státy americké žádný takový zákon nemají. Jedinou výhodu, kterou USA poskytuje nesezdaným párům je možnost registrace na místních úřadech, tato však má minimální právní význam. Ačkoliv jsou nesezdaná soužití ve Švédsku rozšířena nejvíce a mohlo by se zdát, že nahrazují manželství (je zcela běžné, že kohabituující páry vychovávají děti), výzkumy dokazují, že kohabitace je spíše přechodným jevem, který většinou vede k manželství, a ne celoživotním partnerským uspořádáním. To platí i pro Spojené státy americké a Českou republiku.

PRAKTICKÁ ČÁST

8VÝZKUM POSTOJŮ OBYVATEL ČESKÉ REPUBLIKY A SPOJENÝCH STÁTŮ AMERICKÝCH K NESEZDANÝM SOUŽITÍM

Teoretická část popisuje nesezdaná soužití, jejich definice, typologie, podobnost s manželstvím a výskyt ve třech rozdílných zemích – České republice, Švédsku a Spojených státech amerických. Proměny ve společnosti za posledních 50 let měly velký vliv na rozšíření kohabitace. Tyto proměny se vyznačují změnami v hodnotách, individualistickým přístupem, důrazem na svobodu, seberealizaci a nezávislost jedince. To, jak jsou kohabitace rozšířeny se mění stát od státu a stát tvoří obyvatelé. Podívejme se tedy na postoje obyvatel České republiky a Spojených států amerických vůči tomuto „novému“ fenoménu.

8.1 Výzkumný problém

Podle výzkumů mnohých autorů, například Hamplové, Možného, Rabušice a dalších, jsou postoje k nesezdaným soužitím u občanů České republiky i Spojených států amerických do značné míry pozitivní. Co ovlivňuje postoje ke kohabitaci? Je to věk, úroveň vzdělání či pohlaví jedinců? Jaký je vztah mezi těmito jevy a postoji ke kohabitaci?

8.2 Druh výzkumu

Jelikož je můj výzkum zaměřen na zjištění, zda věk, pohlaví a vzdělání ovlivňuje postoje k nesezdaným soužitím, vybrala jsem výzkum kvantitativní.

8.3 Hypotézy

Na základě výzkumné otázky jsem zvolila následující alternativní hypotézy:

Spojené státy americké:

- Mezi pohlavím občanů USA a postoji k nesezdaným soužitím existuje vztah.
- Mezi úrovní vzdělání respondentů a postoji k nesezdaným soužitím existuje spojitost.

- Mezi věkem respondentů z USA a postoji k nesezdaným soužitím existuje vztah.

Pro výzkum v České republice jsem zvolila stejné alternativní hypotézy, tedy:

- Mezi pohlavím občanů České republiky a postoji k nesezdaným soužitím existuje vztah.
- Mezi úrovní vzdělání respondentů a postoji k nesezdaným soužitím existuje spojitost.
- Mezi věkem respondentů z ČR a postoji k nesezdaným soužitím existuje vztah.

8.4 Proměnné

Ve svém výzkumu jsem si zvolila 4 proměnné – postoje vůči kohabitaci, pohlaví, vzdělání a věk respondentů.

Postoje vůči kohabitaci jsou vymezeny výběrem jednoho z výroků z dotazníku:

- Výrok A: Myslím si, že je v pořádku žít v nesezdaném soužití.
- Výrok B: Myslím si, že je v pořádku žít v nesezdaném soužití pouze v případě, že lidé, kteří spolu žijí jsou zasnoubeni.
- Výrok C: Myslím si, že je v pořádku žít v nesezdaném soužití, i když mají nesezdané páry potomky.
- Výrok D: Nesouhlasím s kohabitací.

Pohlaví: muž x žena

Vzdělání: základní, středoškolské a vysokoškolské

Věk: 20-60 let, rozdělen do čtyř kategorií: 20-30 let, 31-40 let, 41-50 let a 51-60 let

8.5 Výzkumný vzorek

Respondenty byli občané Spojených států amerických a České republiky ve věku od 20 do 60let. Jak v ČR, tak v USA byl počet respondentů 100. V České republice odpovída-

lo 50 mužů a 50 žen, ve Spojených státech amerických 13 mužů, 87 žen. Vzorek byl zvolen náhodným výběrem v dubnu a květnu 2007, ve Zlíně.

8.6 Metody výzkumu

Výzkum je postaven na dotazníku, který obsahuje čtyři výroky zaměřené na zjištění postojů respondentů:

- Výrok A: Myslím si, že je v pořádku žít v nesezdaném soužití.
- Výrok B: Myslím si, že je v pořádku žít v nesezdaném soužití pouze v případě, že lidé, kteří spolu žijí jsou zasnoubeni.
- Výrok C: Myslím si, že je v pořádku žít v nesezdaném soužití, ikdyž lidé kohabituující mají potomky.
- Výrok D: Nesouhlasím s nesezdanými soužitími.

8.7 Zpracování dat

Data získaná dotazníkovou metodou byla zpracována do grafů a kontingenčních tabulek, na jejichž základě byly vypočítány očekávané četnosti, stupně volnosti, hladina významnosti, hodnoty χ -kvadrátu a procenta.

Na počátku musíme stanovit nulovou hypotézu, kterou v závěru podle hodnoty χ -kvadrátu přijmeme nebo zamítneme.

Očekávané četnosti (O) získáme výpočtem vzorce $(M \times M) / C$ (M jsou marginální četnosti a C celková četnost), O jsou uvedeny za počtem odpovědí v každém okně tabulky.

Stupně volnosti (f) vypočítáme pomocí rovnice $f = (r - 1) \times (s - 1)$, přičemž r charakterizuje počet řádků a s počet sloupců v tabulce. Na základě stupňů volnosti získáváme hladinu významnosti a příslušné hodnoty nacházíme v tabulce kritických hodnot testového kritéria χ -kvadrátu.

Všechny zjištěné hodnoty (pozorovaná četnost, očekávaná četnost, stupně volnosti a kritické hodnoty) používáme pro výpočet χ -kvadrátu, který vypočítáme pomocí vzorce $\chi^2 = \sum (P - O)^2 / O$. (P=pozorovaná četnost, O=očekávaná četnost)

Srovnáním χ -kvadrátu a kritických hodnot χ -kvadrátu z tabulky, zjistíme, zda byl výzkum jen náhodu (přijmeme nulovou hypotézu) nebo zda opravdu existuje spojitost mezi příslušnými jevy (zamítneme nulovou hypotézu, přijmeme alternativní hypotézu).

8.7.1 Výzkum pro Spojené státy americké

Postoje k nesezdaným soužitím v závislosti na pohlaví respondentů

Tab. 4. Nesezdaná soužití a pohlaví respondentů USA

Výroky			Marginální četnosti
	Žena	Muž	
A	9 (8,97)	60 (60)	69
B	0 (2,08)	16 (13,92)	16
C	0 (0,39)	3 (2,61)	3
D	4 (1,56)	8 (10,44)	12
Marginální četnosti	13	87	100

Nulová hypotéza: *Mezi pohlavím a postoji respondentů ke kohabitaci neexistuje žádný vztah.*

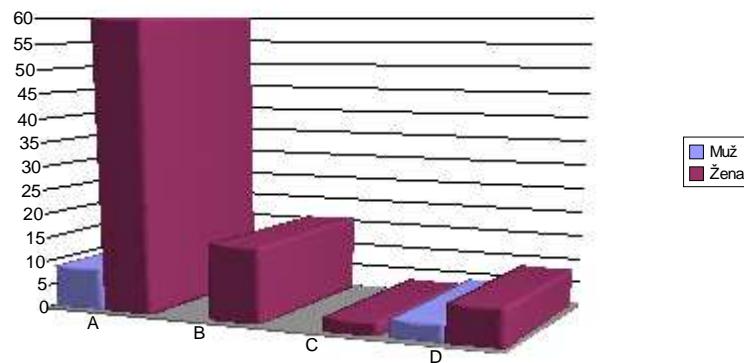
Alternativní hypotéza: *Mezi pohlavím občanů USA a postoji k nesezdaným soužitím existuje vztah.*

Na základě očekávaných a pozorovaných četností počítáme χ -kvadrát, který v tomto případě představuje hodnota 7,234. Pomocí rovnice $f=(r-1) \times (s-1)$ volíme stupně volnosti (3). V tabulce kritických hodnot testového kritéria χ -kvadrátu pro hladinu významnosti 0,05 je hodnota 7,815. Pokud je výsledek χ -kvadrátu menší než kritická hodnota v tabulce, přijímáme nulovou hypotézu.

$$7,234 < 7,815$$

→ proto přijímáme nulovou hypotézu, tedy: **Mezi pohlavím a postoji respondentů neexistuje žádný vztah.**

Graf 3 Nesezdaná soužití a pohlaví respondentů USA

Graf 3 ukazuje počet procent mužů a žen a jejich postoje k nesezdaným soužitím na základě výroků z dotazníku. Nejvyšší počet respondentů vybral výrok A – Myslím si, že je v pořádku žít v nesezdaném soužití – 60% žen a 9% mužů. Druhá nejčastější odpověď u žen byl výrok B – Myslím si, že je v pořádku žít v nesezdaném soužití pouze v případě, že lidé, kteří spolu žijí jsou zasnoubeni. Výrok B zvolilo 16% respondentů – 16% žen. Druhou nejčastější odpovědí u mužů byl výrok D – Nesouhlasím s nesezdanými soužitími. Výrok D zvolilo celkově 12% respondentů – 4% tvoří muži a 8% ženy. Nejméně vybraným výrokiem byl výrok C – Myslím si, že je v pořádku žít v nesezdaném soužití, i když lidé kohabituující mají potomky, získal pouze tři hlasy.

Postoje ke kohabitaci v závislosti na vzdělání respondentů

Tab. 5. Nesezdaná soužití a vzdělání respondentů USA

Výroky	Úroveň vzdělání		Marginální četnosti
	SŠ	VŠ	
A	16 (24,15)	53 (44,85)	69
B	7 (5,95)	10 (11,05)	17
C	3 (1,05)	0 (1,95)	3
D	9 (3,85)	2 (7,15)	11
Marginální četnosti	35	65	100

Nulová hypotéza v případě postojů a vzdělání respondentů z USA zní následovně: *Mezi úrovní vzdělání respondentů a postoji k nesezdaným soužitím neexistuje žádná spojitost.*

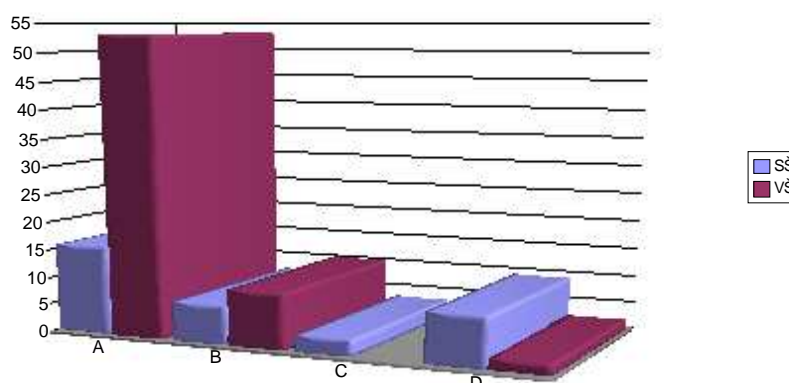
Alternativní hypotéza: *Mezi vzděláním a postoji respondentů existuje vztah.*

Výpočtem χ -kvadrátu jsme dostali hodnotu 20,682. Stupně volnosti jsou 3. V tomto případě volíme hladinu významnosti 0,01, pro níž existuje při třech stupních volnosti hodnota 11,341. Hladina významnosti 0,01 je významnější, zajišťuje větší přesnost.

$$22,165 > 11,341$$

→ zamítám nulovou hypotézu a přijímám hypotézu alternativní, tedy: **Mezi vzděláním a postoji respondentů existuje vztah.**

Graf 4 Nesezdaná soužití a vzdělání respondentů USA

Z respondentů, kteří absolvovali VŠ se celých 81,5% přiklání k výroku A, 15,4% k výroku B, zbývající 3,1% zvolily výrok D.

Odpovídající se středoškolským vzděláním volili nejčastěji výrok A – 45,7%. Výrok D zvolilo 28,5% respondentů se SŠ, výrok B 17% a 8,8% se přiklání k výroku C.

Z výzkumu tedy vyplývá, že absolventi vysokých škol ve Spojených státech amerických mají mnohem pozitivnější postoje k nesezdaným soužitím, narozdíl od absolventů škol středních.

Postoje ke kohabitaci v závislosti na věku respondentů

Tab. 6. Nesezdaná soužití a věk respondentů USA

Výroky	Věk				Marginální četnosti
	20-30	31-40	41-50	51-60	
A	31 (28,38)	11 (8,58)	17 (14,52)	7 (14,52)	66
B	10 (8,6)	0 (2,6)	5 (4,4)	5 (4,4)	20
C	2 (0,86)	0 (0,26)	0 (0,44)	0 (0,44)	2
D	0 (5,66)	2 (1,56)	0 (2,64)	10 (2,64)	12
Marginální četnosti	43	13	22	22	100

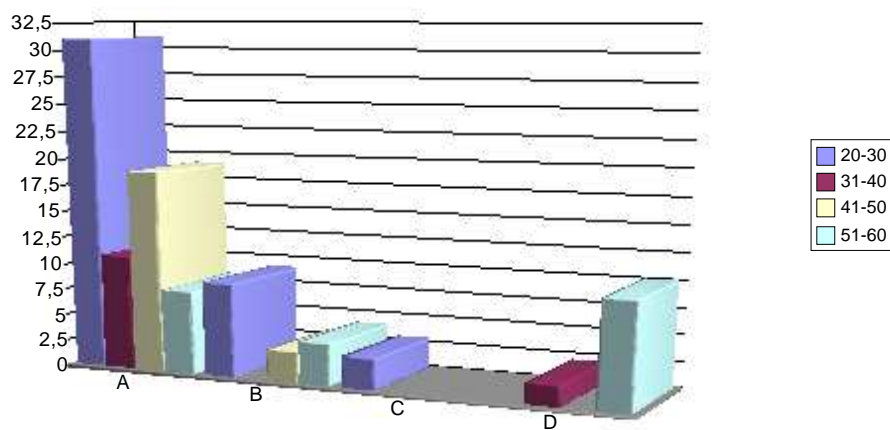

Hodnotu χ -kvadrátu pro tabulku Nesezdaná soužití a věk respondentů USA představuje číslo 40,180. Počet stupňů volností je 9. Opět volíme hladinu významnosti 0,01, kritická hodnota je tedy 21,666.

$$40,180 > 21,666$$

→ přijímáme alternativní hypotézu, která zní: **Mezi věkem respondentů z USA a postoji k nesezdaným soužitím existuje vztah.**

Graf 5 Nesezdaná soužití a věk respondentů USA

Ve věkové skupině od 20 do 30let celých 72% souhlasilo s výrokem A, 21% se přiklonilo k výroku B a zbývajících 7% odpovědí náleželo k výroku C. Výrok D nezískal jediný hlas.

Věková skupina 31-40 let, stejně jako skupina předcházející, nejčastěji volila výrok A – 85%. Zbývajících 15% odpovědí náleželo výroku D. Odpověď B, ani odpověď C, nezískaly žádný hlas.

86% respondentů ve věku 41-50 let vybralo výrok A (výrok A měl nejčastější zastoupení stejně jako v předchozích dvou skupinách). 14% zvolilo výrok B. Výrok C a D nebyl v této skupině zastoupen.

Skupina nejstarších respondentů (51-60 let) se nejčastěji přiklání k výroku D – 45%, 36% hlasů získal výrok A a 19% výrok B. Výrok C získal 0 hlasů.

8.7.2 Výzkum pro Českou republiku

Postoje k nesezdaným soužitím v závislosti na pohlaví respondentů

Tab. 7. Nesezdaná soužití a pohlaví respondentů ČR

Výroky	Pohlaví		Marginální četnosti
	Muži	Ženy	
A	27 (22)	17 (22)	44
B	4 (8)	12 (8)	16
C	7 (5,5)	4 (5,5)	11
D	12 (14,5)	17 (14,5)	29
Marginální četnosti	50	50	100

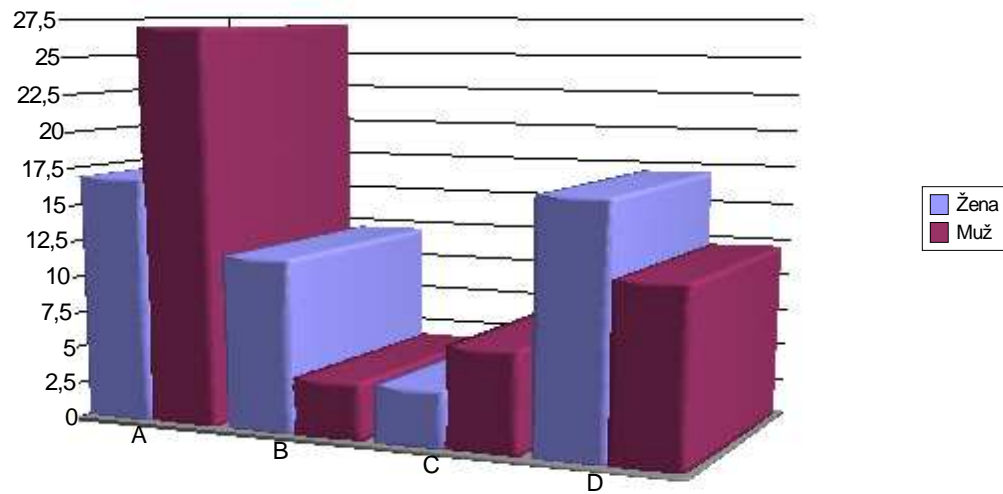
Pro Spojené státy americké se alternativní hypotéza nepotvrdila, jak je tomu v České republice, existuje vztah mezi postoji k nesezdaným soužitím a pohlavím respondentů?

Hodnota χ -kvadrátu je 8,657, stupně volnosti jsou 3. Kritická hodnota χ -kvadrátu při 3stupních volnosti pro hladinu významnosti 0,05 je 7,815.

$$8,657 > 7,815$$

→ přijímáme alternativní hypotézu: **Mezi postoji k nesezdaným soužitím a pohlavím respondentů existuje spojitost.**

Graf 6 Nesezdaná soužití a pohlaví respondentů ČR

44% všech respondentů zvolilo nejčastěji výrok A, 29% výrok D, 16% výrok B a 11% výrok C.

Největší procento respondentů ženského pohlaví zvolilo výrok A a výrok D – 34 a 34%. Jako třetí získal nejvíce procent výrok B – 24%. Odpověď C získala 8% hlasů.

Respondenti mužského pohlaví nejčastěji volili výrok A, přesně 54% z nich. Druhý největší počet procent byl přiřazen odpovědi D, tzn. 24%. 14% získal výrok C a 8% výrok B.

Muži se ke kohabitaci staví pozitivněji, dokonce častěji volili výrok, že je v pořádku žít v nesezdaném soužití a mít potomky, překvapivě vysoké procento tomuto výroku přiřadily i ženy.

Postoje ke kohabitaci v závislosti na vzdělání respondentů

Tab. 8. Nesezdaná soužití a vzdělání respondentů ČR

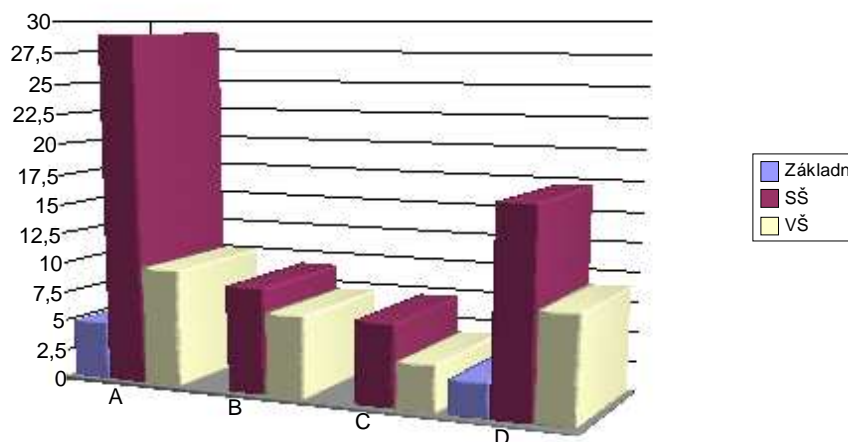
Výroky	Úroveň vzdělání			Marginální četnosti
	Základní	SŠ	VŠ	
A	4 (3,44)	29 (26,66)	10 (12,9)	43
B	0 (1,44)	10 (11,16)	8 (5,4)	18
C	0 (0,8)	6 (6,2)	4 (3)	10
D	4 (2,32)	17 (17,98)	8 (8,7)	29
Marginální četnosti	8	62	30	100

Mezi úrovní vzdělání respondentů a postoji k nesezdaným soužitím neexistuje spojitost. Tak zní nulová hypotéza. Hodnota χ -kvadrátu je 6,222, kritická hodnota při 6stupních volnosti a hladině významnosti 0,05 je 12,592.

$$5,339 < 12,592$$

→ přijímáme nulovou hypotézu: **Mezi úrovní vzdělání a postoji k nesezdaným soužitím není spojitost.**

Graf 7 Nesezdaná soužití a vzdělání respondentů ČR

Výrok A zvolilo nejvíce procent dotázaných – 44% - 29% respondentů se středoškolským vzděláním, 10% respondentů s VŠ a 5% se základním vzděláním.

Výrok B získal 16% hlasů, zvolilo jej 9% odpovídajících se středoškolským vzděláním a 7% s VŠ. Z respondentů se základním vzděláním nezvolil tuto odpověď nikdo.

Výrok C má nejnižší zastoupení ze všech odpovědí, jedenáct procent. Vyjádřilo se k němu 7% respondentů se SŠ a 4% s VŠ.

Druhé nejvyšší procento odpovědí získal výrok D – 29%. 17% odpovídajících se SŠ, 9% s VŠ a 3% odpovídajících se základním vzděláním zvolili tuto variantu.

Postoje ke kohabitaci v závislosti na věku respondentů

Tab. 9. Nesezdaná soužití a věk respondentů ČR

Výroky	Věk				Marginální četnosti
	21-30	31-40	41-50	51-60	
A	26 (23,22)	5 (5,16)	6 (6,88)	6 (7,74)	43
B	10 (8,1)	1 (1,8)	4 (2,4)	0 (2,7)	15
C	8 (5,94)	1 (1,32)	0 (1,76)	2 (1,98)	11
D	10 (16,74)	5 (3,72)	6 (4,96)	10 (5,58)	31
Marginální četnosti	54	12	16	18	100

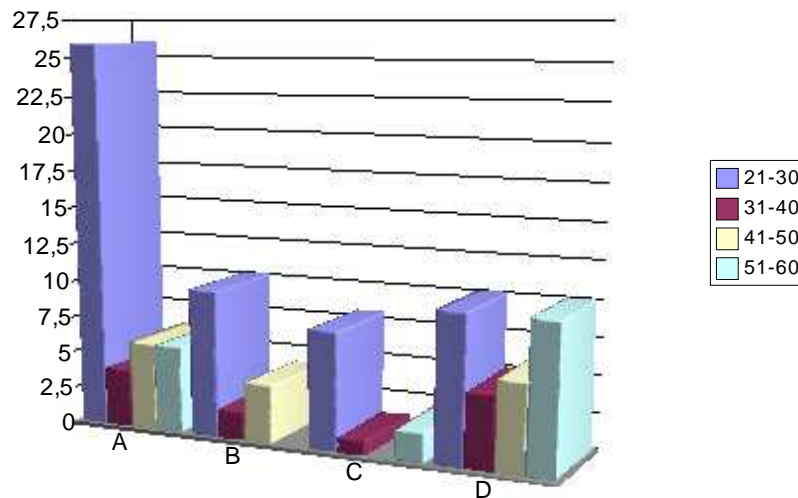
Nulová hypotéza: Mezi věkem a postoji k nesezdaným soužitím neexistuje vztah.

Hodnota χ -kvadrátu je 16,733. Počet stupňů volnosti je 9. Volíme hladinu významnosti 0,05. Kritická hodnota je 16,919.

$$16,733 < 16,919$$

→ přijímáme nulovou hypotézu: **Mezi věkem respondentů a postoji k nesezdaným soužitím neexistuje vztah.**

Graf 8 Nesezdaná soužití a věk respondentů ČR

Výrok „Myslím si, že je v pořádku žít v nesezdaném soužití“ označilo za správný 26% respondentů z věkové skupiny 20-30 let, ve skupině 31-40 to bylo 4%, z respondentů ve věku 41-50 let zvolilo tuto variantu 6% a v poslední věkové skupině to bylo také 6%.

Výrok B preferovalo 16% ze všech respondentů – 10% v první věkové skupině, 2% ve druhé, 4% ve třetí a ve čtvrté skupině tuto variantu nezvolil nikdo.

Výrok C zvolilo nejmenší procento všech odpovídajících (11%). Přesně 8% respondentů ve věku 20-30 let, 1% ve věku 31-40 let, nikdo ze třetí věkové skupiny a 2% ze skupiny poslední.

Výrok, ve kterém respondenti nesouhlasili s nesezdanými soužitími zvolilo celých 29% z nich. 10% hlasů dali této odpovědi respondenti z věkové skupiny 21-30 let a také 51-60 let. Ve věkové skupině 31-40 to bylo 5% a respondenti ve věku 41-50 let přiřadili tomuto výroku 6% hlasů.

8.8. „Kvalitativní výzkum“

Pouze pro zajímavost a upřesnění výzkumu bych se chtěla zmínit o hlavních důvodech respondentů z České republiky k výběru jednotlivých výroků. Tato kapitola má název kvalitativní výzkum, opravdový výzkum však nebyl proveden. Jedná se jen o popis reakcí respondentů při vyplňování dotazníku.

Podánilo se mi zachytit následující názory na jednotlivé výroky.

Výrok A:

Většina respondentů, kteří volili výrok A tvrdila, že by páry do nesezdaného soužití měly vstoupit až po delší době poznávání se, až si budou jisti, že se nejedná jen o počáteční zamilovanost. Zdůrazňovali také, že by si oba dva měli ujasnit, kam jejich soužití bude směřovat. Je velmi důležité, aby měli o vztahu alespoň podobné představy. V případě, že se rozhodnou mít spolu děti, měli by se vzít. Je to určité oficiální stvrzení závazku ke svému partnerovi i potomkům.

Výrok B:

Pokud lidé spolu bydlí, měli by to již brát jako závazek, a proto by měli být alespoň zasnoubeni. Dávají tím ostatním i sobě navzájem najevo, že to se vztahem myslí vážně. Život v nesezdaném soužití je určité důležitou fází poznávání se.

Výrok C:

Respondenti, kteří se vyjadřovali k výroku C tvrdili, že pokud si lidé věří nepotřebují svůj vztah stvrzovat manželstvím, a to ani, když přijdou potomci.

Výrok D:

Respondenti pohlíželi na nesezdané soužití jako na degradaci citů – pokud někoho miluji a chci s ním být, tak se k tomu také veřejně přiznám. Kdo žije v nesezdaném soužití si vlastně partnera nechce nikdy vzít, chce s ním být, ale vážně to s ním nemyslí, nechává si tzv. zadní vrátka, kdyby se náhodou objevil někdo druhý, lepší. A hlavně není žádný problém po hádce prásknout dveřmi a už se nikdy nevrátit. Nejhorší je, když dva spolu žijí „na psí knížku“ i když mají děti, je to známkou nezralosti a nezodpovědnosti vůči dětem.

Zhruba takové byly reakce jednotlivých respondentů při volbě rozdílných výroků.

8.9 Shrnutí výsledků

8.9.1 Spojené státy americké

Na základě výpočtů χ -kvadrátu jsme přijali následující alternativní hypotézy:

- **Mezi postoji k nesezdaným soužitím a úrovni vzdělání respondentů existuje vztah.**
- **Mezi postoji k nesezdaným soužitím a věkem existuje spojitost.**

Většina respondentů se středoškolským vzděláním zvolila výrok A nebo B, to znamená, že souhlasí s nesezdanými soužitími, a to bezvýhradně nebo pouze v případě, že páry, které spolu žijí bez manželství jsou zasnoubeny, tudíž předpokládají, že jejich soužití skončí manželstvím. Druhé největší procento respondentů zvolilo výrok D, tedy, že s nesezdanými soužitími vůbec nesouhlasí. U osob se středoškolským vzděláním můžeme tedy očekávat dva protichůdné přístupy vůči kohabitaci – pozitivní, charakterizovaný výrokem A a B (62,7%) a negativní, charakterizovaný výrokem D (28,5).

Na proti tomu u respondentů s vysokoškolským vzděláním byl zjištěn zcela pozitivní přístup ke kohabitaci, celých 81,5% zvolilo výrok A, tedy, že souhlasí s nesezdanými soužitími. Výrok B, který také vyjadřuje pozitivní postoj ke kohabitaci, s podmínkou zasnoubení, získal 15,4% hlasů. Zbývající odpovědi jsou zanedbatelné.

Druhá alternativní hypotéza vyjadřuje spojitost mezi postoji k nesezdaným soužitím a věkem. Celkově by se dalo říci, že postoje vůči kohabitaci jsou ve všech věkových kategoriích kladné. Ve věkové skupině 20-30 let vyjádřilo souhlas s nesezdanými soužitími (výrok A) 72% respondentů, s výrokem B (souhlasím, ale páry musí být zasnoubeny) 21%. Tato věková skupina má tedy z 93% pozitivní postoj ke kohabitaci. Respondenti ve věku od 31 do 40let také nejčastěji označili výrok A, na rozdíl od skupiny první se však 15% respondentů vyjádřilo proti nesezdaným soužitím. V kategorii 41-50 let byla volba výroku A a B stoprocentní, proti kohabitaci se nevyсловil jediný respondent. Poslední kategorie také vykazuje pozitivní postoj ke kohabitaci, výrok A a B získaly dohromady 55%. Tato skupina však tvoří jakousi výjimku, jelikož nesouhlas s kohabitací zde vyjadřuje celých 45%, což je nejvíce ze všech věkových kategorií.

Nejvíce pozitivní přístup ke kohabitaci můžeme tedy očekávat u jedinců ve věku 41-50 let. Naopak záporný se bude nejčastěji objevovat ve skupině od 51 do 60let.

Logicky by se dalo vysvětlit, že postoje starších lidí ke kohabitaci jsou zápornější, jelikož nejsou tak ovlivněni novými hodnotami a manželství stále považují za „posvátnou instituci. Na druhé straně s sebou stáří přináší nemoci a osamění, proto lidé v nejstarší věkové skupině chtějí mít jistotu, kterou jim manželství přináší. Mladí lidé mají kladnější postoj ke kohabitaci, jelikož ji berou za součást vzájemného poznávání se a kohabitace pro ně většinou znamená jakýsi předstupeň manželství. (Hamplová, 2003, s. 169-170)

V případě výzkumu, zda je mezi pohlavím a postoji k nesezdaným soužitím spojitost jsme přijali nulovou hypotézu, tedy mezi těmito proměnnými vztah neexistuje.

8.9.2 Česká republika

Ve výzkumu provedeném mezi respondenty v České republice se z alternativních hypotéz platných pro Spojené státy americké nepotvrdila žádná. Mezi věkem, vzděláním a postoji k nesezdaným soužitím neexistuje spojitost. Naopak byla přijata alternativní hypotéza související s postoji ke kohabitaci a pohlavím respondentů.

➤ **Mezi postoji k nesezdaným soužitím a pohlavím respondentů existuje spojitost.**

Obě pohlaví vyjadřují pozitivní postoj ke kohabitaci. U mužů je procento souhlasu s výrokem A o něco vyšší. Jak výrok A, B, tak i C vyjadřují kladný postoj ke kohabitaci, u žen se tedy k těmto třem výrokům vyjádřilo 66%, u mužů 76%. Proti kohabitaci se staví 34% žen a 24% mužů. Respondenti mužského pohlaví se staví bez výhrad ke kohabitaci z 54%. U žen je bezvýhradní souhlas ke kohabitaci vyjádřen 34%. 24% žen souhlasí s nesezdanými soužitími s podmínkou zasnoubení, u mužů je to pouze 8%. Co se týká nesouhlasu s kohabitací, tvoří tento 34% odpovědí žen a 24% odpovědí mužů. Za povšimnutí zajisté stojí i poměrně vysoké procento souhlasu s výrokem „Myslím si, že je v pořádku, když páry spolu žijí mimo manželství, ikdyž mají potomky“. Toto procento reprezentuje 8% hlasů žen a 14% hlasů mužů.

Výzkum tedy prokázal, že pohlaví ovlivňuje postoje k nesezdanému soužití. Postoje mužů jsou oproti postojům žen pozitivnější. Stejně procento žen, které souhlasí s nesezdanými soužitími, kohabitaci odmítá. Zarážející je, že docela velký počet respondentů se vyjádřil, že i s potomky je nesezdané soužití správnou volbou.

8.9.3 Srovnání - Spojené státy americké a Česká republika

U výzkumu v USA byly potvrzeny dvě hypotézy – vzdělání a věk ovlivňují postoje k nesezdaným soužitím. Třetí hypotéza, tedy, že pohlaví má spojitost s postoji ke kohabitaci, byla potvrzena při výzkumu v České republice.

U občanů USA s vysokoškolským vzděláním a u jedinců ve věkové kategorii 20-30 a 41-50 let můžeme očekávat velmi pozitivní postoje ke kohabitaci.

Podle Carmichael je vztah mezi vzděláním a postoji neboli vstupem do kohabitace složitý. Tvrdí, že i když to, v jakém typu partnerského svazku člověk žije, se vzděláním souvisí, v různých společnostech jsou nesezdaná soužití spojena s různými vzdělanostními skupinami. Pro anglosaský svět jsou nesezdaná soužití typická pro lidi s nižším vzděláním a v horší ekonomické situaci. Francie představuje opačný příklad a v nesezdaných soužitích žijí spíše ženy s vyšším vzděláním. Hamplová řadí Českou republiku k anglosaskému typu, tzn., že v kohabitaci většinou žijí lidé jen se základním vzděláním a u lidí s vyšším stupněm vzdělání se kohabitace vyskytuje pouze okrajově. (Hamplová, 2003, s. 167) Podle postojů, které jsem zjistila v mém výzkumu, bychom mohli Ameriku přiřadit naopak k modelu, který je typický pro Francii.

Podle Možného a Rabušice však vzdělání souvisí s kohabitací jen zprostředkovaně: v nesezdaných soužitích žijí většinou ženy, jejichž rodiče měli nízké vzdělání. (Hamplová, 2003, s. 167)

V České republice mají jedinci mužského pohlaví kladnější postoje k nesezdaným soužitím.

Fakt, že se ženy častěji staví proti kohabitaci vysvětluje Hamplová tím, že manželství ženám zajišťuje vyšší ekonomickou ochranu v případě manželství a celkově větší citovou jistotu.

Obecně by se dalo říci, že postoje ke kohabitaci občanů Spojených států amerických jsou oproti postojům občanů České republiky o něco málo pozitivnější (88% respondentů z USA souhlasilo s nesezdanými soužitími, 71% respondentů z ČR)

Výzkum tedy prokazuje až překvapivě pozitivní postoje ke kohabitaci. Ačkoli by toto zjištění mohlo mnohé z nás překvapit a usvědčit v názoru, že manželství se stává „přežilou“ institucí, nesmíme zapomenout, že postoje a reálné chování se mohou zásadně lišit.

ZÁVĚR

Nesezdaná soužití se v evropské společnosti začala rozšiřovat ve 2. polovině 20. století, kdy došlo ke změnám v demografickém chování obyvatelstva. Tyto změny jsou označovány jako druhá demografická tranzice.

Teoretická část popisuje tento fenomén z hlediska definic nejrůznějších autorit. Jednotlivé definice jsou rozděleny na základě kritéria sdílení společného bydlení, sexuálního života, společných finančních prostředků a podobnosti nesezdaného soužití s manželstvím. Podle nejrůznějších výzkumů nebyly z hlediska stability mezi kohabitací a manželstvím zjištěny podstatné rozdíly. Jediný rozdíl, který mluví ve prospěch manželství je, že pro případ rozvodu existují pevně stanovené zákony, které u rozpadu kohabitace nemohou být uplatňovány. Podle Možného, Rabušice, Bumpass, Sweet a Hamplové jsou kohabitace děleny do jednotlivých druhů, které jsou postaveny na délce jejich trvání a na případném úmyslu uzavření sňatku. Situace v České republice z hlediska rozšíření nesezdaných soužití je vymezena politickými, ekonomickými a sociálními podmínkami od 50. let po současnost. Fenomén nesezdaných soužití byl v ČR poprvé zaznamenán v 90. letech. V současné době je počet kohabitací poměrně vysoký a podle postojů českých občanů se dá předpokládat, že se bude dále rozšiřovat. Další dvě země, na které se v teoretické části zaměřuji jsou Švédsko a Spojené státy americké. Švédsko je ze všech zemí na prvním místě v rozšíření kohabitací. Mimoto bylo také první zemí, kde se kohabitace objevila, došlo k tomu v 60. letech. Nesezdaná soužití jsou ve této severské zemi společností naprosto přijímána. Spojené státy americké jsou v počtu kohabitací (vyjádřených procentuálně) přibližně na stejné úrovni jako Česká republika.

Praktická část byla zaměřena na postoje obyvatel Spojených států amerických a České republiky. Obecně by se dalo říci, že jsou postoje občanů ČR i USA vůči kohabitaci velmi pozitivní. Bylo zjištěno, že ve Spojených státech má na postoje ke kohabitaci vliv jak úroveň vzdělání, tak věk občanů. Přesněji čím nižší věk a vyšší vzdělání, tím jsou postoje ke kohabitaci pozitivnější. V České republice ovlivňuje vnímání kohabitace pohlaví – muži jsou k nesezdaným soužitím nakloněni příznivěji.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. AUDYOVÁ, A. 2006. *Nesezdaná soužití v České republice a Spojených státech amerických*. Bakalářská práce, Masarykova univerzita v Brně, Fakulta sociálních studií, Katedra sociologie.
2. BATALOVÁ, J. A., COHEN, P. N. 2002. Premarital Cohabitation and Housework: Couples in Cross-national Perspective. *Journal of Marriage and Family*, August 2002, vol. 64, no. 3, s. 743-755.
3. BROWN, L. S., BOOTH, A. 1996. Cohabitation Versus Marriage: A Comparison of Relationship Quality. *Journal of Marriage and Family*, vol. 58, no. 3, s. 668-678.
4. FIALOVÁ, L. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. 1.vyd. Praha: SLON. 2000. ISBN 80-85850-87-7.
5. HAMPLOVÁ, D. 2002. Marriage and Cohabitation: Qualitative Differences in Partnership arrangements. *Czech Sociological Review*, vol. 38, no. 6, s. 771-788.
6. HAMPLOVÁ, D. 2000. Názory na manželství a rodinu mladých svobodných lidí v roce 1997. *Demografie*, roč. 42, č. 2, s. 92-98.
7. HAMPLOVÁ, D. 2003. Preferované partnerské uspořádání: Sociodemografické a hodnotové rozdíly. *Demografie*, roč. 45, č. 3, s. 166-176.
8. HAMPLOVÁ, D. *Sociologické texty. Vstup do manželství a nesezdaného soužití v České republice po roce 1989 v souvislosti se vzděláním*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2003. 1.vyd. ISBN 80-7330-029-X.
9. KOCOUREK, J. Zákon o rodině a související předpisy ve znění platném k 1.8.1998. 3.vyd. Praha: Eurounion, 1998. ISBN 80-85858-71-1.
10. KRIŠTOFOROVÁ, J. 2004. *Současné koncepty partnerského soužití*. Bakalářská práce, Masarykova univerzita v Brně, Fakulta sociálních studií, Katedra sociologie.
11. KUCHAROVÁ, E., NEDOMOVÁ, A., ZAMYKALOVÁ, L. *Předpoklady sňatkového a rodinného chování mladé generace*. Praha: VÚPSV, 1999.
12. MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3.vyd. Praha: SLON, 2003. ISBN 80-86429-19-9901424-7-8.

13. MOŽNÝ, I. 1987. K některým novým jevům v kulturně legitimních vzorcích rodinných startů. *Demografie*, roč. 29, č. 2, s. 114-124.
14. MOŽNÝ, I. Moderní rodina. Mýty a skutečnosti. Brno: Blok, 1990. ISBN 80-7029-018-8.
15. NIEDOBOVÁ, H. 2005. *Kohabitace jako současná forma partnerského soužití*. Bakalářská práce, Masarykova univerzita v Brně, Fakulta sociálních studií, Katedra sociologie.
16. PALONCYOVÁ, J. *Rodinné chování mladé generace. Závěrečná zpráva z "Biografického výzkumu mladé generace 2002"*. Praha: VÚPSV, 2002.
17. PAVLÍK, Z. a kol. *Populační vývoj České republiky 1990-2002*. Praha: DemoArt, 2002. 1.vyd. ISBN 80-902686-8-4.
18. PAVLÍK, Z. a kol. *Populační vývoj České republiky 2001*. Praha: DemoArt, 2002. 1.vyd. ISBN 80-902686-7-6.
19. PIŠTORA, L. 2003. *Nesezdaná soužití (faktická manželství) podle výsledků sčítání lidu 2001*. *Demografie*, roč. 45, č. 2, s. 119-122.
20. PLÁŇAVA, I. *Spolu každý sám. V manželství a v rodině*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1998. ISBN 80-7106-292-8.
21. RABUŠIC, L. *Kde ty všechny děti jsou? Porodnost v sociologické perspektivě*. Praha: SLON, 2001. ISBN 80-86429-01-6.
22. RENZETTI, M. C., CURRAN, J. D. *Ženy, muži a společnost*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0525-2.
23. SAK, P. *Proměny české mládeže*. 1.vyd. Praha: Petrklíč, 2000. ISBN 80-7229-042-8.
24. TROST, V. *Unmarried cohabitation*. Vasteras: International Library, 1979. ISBN 91-85898-00-7.
25. FIALOVÁ, L. K některým rysům demografického vývoje v České republice v závěru 20.století [online]. [citováno 2005-12-04]. Dostupný z [www: <http://www.genderonline.cz/rservice.php?akce=tisk&cislocclanku=2005120402>](http://www.genderonline.cz/rservice.php?akce=tisk&cislocclanku=2005120402).

26. ŠMOLKA, P. Změněná tvář rodiny. Psychologie Dnes [online]. 1999, no. 7. Dostupný z [www: <http://www.socialniprace.wz.cz/www/clanky/zmenena_tvar_rodiny.htm>](http://www.socialniprace.wz.cz/www/clanky/zmenena_tvar_rodiny.htm)
27. MACEK, J. Rodina v transformaci [online]. [citováno 1999-05-25]. Dostupný z [www: <http://www.sever.cz/text.asp?clanek=764>](http://www.sever.cz/text.asp?clanek=764).
28. KOVAŘÍK, J. Česká rodina ve 2.polovině 20.století. Jak se změnilly potřeby české rodiny za uplynulých 50 let [online]. [citováno 2000-02-07]. Dostupný z [www: <http://www.rodina.cz/scripts/detail.asp?id=530>](http://www.rodina.cz/scripts/detail.asp?id=530).
29. <http://www.unmarriedtoeachother.com/unmarriedchapter11section.pdf>
30. MINTZ, S. The modern family [online]. Dostupný z [www: <http://www.digitalhistory.uh.edu/historyonline/modernfamily.cfm>](http://www.digitalhistory.uh.edu/historyonline/modernfamily.cfm).
31. JAYSON, S. Cohabitation is replacing dating [online]. [citováno 2005-7-17]. Dostupný z [www: http://www.usatoday.com/life/lifestyle/2005-07-17-cohabitation_x.htm](http://www.usatoday.com/life/lifestyle/2005-07-17-cohabitation_x.htm)

SEZNAM OBRÁZKŮ

<i>Graf 1 Podíl kohabitací v dané věkové skupině a pohlaví z počtu obyvatel v odpovídající věkové skupině a pohlaví ; v %; ČR.....</i>	<i>26</i>
<i>Graf 2 Percentage of couples aged 16-29 who are cohabiting, EU-15, 1998 (Procenta párů ve věku 16-29 let, které kohabituji) .....</i>	<i>29</i>
<i>Graf 3 Nesezdaná soužití a pohlaví respondentů USA .....</i>	<i>38</i>
<i>Graf 4 Nesezdaná soužití a vzdělání respondentů USA .....</i>	<i>40</i>
<i>Graf 5 Nesezdaná soužití a věk respondentů USA .....</i>	<i>41</i>
<i>Graf 6 Nesezdaná soužití a pohlaví respondentů ČR .....</i>	<i>43</i>
<i>Graf 7 Nesezdaná soužití a vzdělání respondentů ČR .....</i>	<i>44</i>
<i>Graf 8 Nesezdaná soužití a věk respondentů ČR .....</i>	<i>46</i>

SEZNAM TABULEK

<i>Tab. 1. Sňatečnost v letech 1989-2000, ČR .....</i>	<i>19</i>
<i>Tab. 2. Faktická manželství ve sčítání 1991 a 2001 v České republice .....</i>	<i>25</i>
<i>Tab. 3. Nesezdaná soužití a pohlaví respondentů USA .....</i>	<i>25</i>
<i>Tab. 4. Nesezdaná soužití a vzdělání respondentů USA .....</i>	<i>37</i>
<i>Tab. 5. Nesezdaná soužití a věk respondentů USA .....</i>	<i>39</i>
<i>Tab. 6. Nesezdaná soužití a pohlaví respondentů ČR .....</i>	<i>40</i>
<i>Tab. 7. Nesezdaná soužití a vzdělání respondentů ČR .....</i>	<i>42</i>
<i>Tab. 8. Nesezdaná soužití a věk respondentů ČR .....</i>	<i>44</i>

SEZNAM PŘÍLOH

P I Dotazník Spojené státy americké

P II Dotazník Česká republika

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ

Hello, my name is Aneta Esposito. I am student of Thomas Bata University in Zlin, in Czech republic. For the final examination I am doing research about attitudes towards unmarried cohabitations in the population of Czech republic and United States of America. This questionnaire helps to prove my research.

Unmarried cohabitation is cohabitation of heterosexual couples without being married.

Gender:

Age:

Educational level:

Choose one of the following statements:

- A. I think it is ok for man and woman who are dating to live together.
- B. I think it is ok for couples who are engaged to live together before marriage.
- C. I think it is ok for man and woman who are unmarried and have children to live together.
- D. I do not think it is ok for man and woman to live together before marriage.

Thank you for your time.

PŘÍLOHA P II: DOTAZNÍK ČESKÁ REPUBLIKA

Dobrý den, jmenuji se Aneta Esposito. Jsem studentkou University Tomáše Bati ve Zlíně. Pro svou závěrečnou práci provádím výzkum na téma Postoje obyvatel České republiky a Spojených států amerických. Prosím Vás proto o vyplnění tohoto dotazníku.

Nesezdaná soužití = soužití dvou lidí opačného pohlaví bez uzavření sňatku.

Pohlaví:

Věk:

Vzdělání:

Vyberte, se kterou z následujících variant souhlasíte, nebo která se nejvíce blíží vašemu přesvědčení:

- A. Myslím si, že je v pořádku žít v nesezdaném soužití.
- B. Myslím si, že je v pořádku žít v nesezdaném soužití pouze v případě, že lidé, kteří spolu žijí jsou zasnoubeni.
- C. Myslím si, že je v pořádku žít v NS, i když lidé kohabituující mají potomky.
- D. Nesouhlasím s nesezdanými soužitími.

Děkuji za čas, který jste mi věnovali.